

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Stratifikační rozměr domácího násilí

Nikola Jaklová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Stratifikační rozměr domácího násilí

Nikola Jaklová

Vedoucí práce:

Mgr. Martina Štípková, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat všem přátelům, rodině, příteli a blízkým za jejich podporu, svým učitelům sociologie za přípravu, a hlavně Mgr. Martině Štípkové, Ph.D. za cenné rady.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	TEORETICKÁ ČÁST	2
2.1	Definice domácího násilí.....	2
2.2	Výskyt násilí v domácnosti.....	4
2.3	Domácí násilí a moc, syndrom týrané ženy	5
2.4	Sociologické teorie vysvětlující domácí násilí.....	7
2.5	Profil násilníka	8
2.6	Stratifikovanost společnosti.....	9
2.6.1	Socioekonomický status.....	9
2.6.2	Socioekonomické nerovnosti obecně	10
2.7	Socioekonomické nerovnosti a gender.....	11
2.7.1	Kulturně zakotvená nerovnost mužů a žen.....	12
2.8	Shrnutí.....	15
3	VÝZKUMNÁ ČÁST	16
3.1	Metodologie.....	16
3.2	Popis metody analýzy	18
3.3	Výsledky výzkumu	20
3.3.1	Socioekonomické postavení	21
3.3.2	Ztráta zaměstnání partnera.....	22
3.3.3	Nezaměstnanost ženy.....	23
3.3.4	Alkohol	25
3.3.5	Vlastnosti manželů, násilníků.....	27
3.3.6	Ovlivnění chování obou partnerů jejich rodinami	29
3.3.7	Vlastní zavinění a okolní reakce	30
3.3.8	Život po zkušenosti s násilím	33
4	ZÁVĚR	33

5	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	35
6	RESUMÉ	37

1 ÚVOD

S problémem domácího násilí páchaným na ženách, se v České republice setkáváme bohužel často. Ve své bakalářské práci na tento problém nahlížím jako na jev, který má podobnost napříč různými případy. Stratifikační rozměr domácího násilí je velmi důležitý, a to potvrdím jak v části teoretické, tak výzkumné. Mým cílem bylo nejen nalézt společné rysy v páchání násilí na ženách, ale hlavně zjistit podle výpovědí týraných žen, zda přisuzují význam právě socioekonomickému statusu. Jaký důraz kladou ve svých výpovědích na to, že manželé začali ženu týrat při ztrátě zaměstnání nebo při finanční tísní v rodině. Ráda bych ve své práci ukázala, že násilí není pouze věc individuálů, deviantů nebo velmi ojedinělou a náhodnou skutečností, ale že má určitou strukturální rovinu.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části, a to část teoretickou a výzkumnou. V teoretické části si nejprve objasníme pojem domácí násilí a jeho výskyt. Dále se zaměříme na souvislost mezi pácháním násilí a mocí, kdy si muži na ženách upevňují své mocenské a dominantní postavení a žena po době prožívání násilí trpí syndromem týraných žen. Seznámíme se také se sociologickými teoriemi, které nám mohou vysvětlit to, proč k násilí mezi partnery dochází. Hlavní pozornost je však věnována socioekonomickému statusu, který je pro mou práci klíčový. Definujeme si pojem SES a propojíme ho se sociálními nerovnostmi, které jsou jako možnou příčinou násilí v rodině. V poslední části si přiblížíme sociální nerovnosti ve vztahu k genderu. Tyto kapitoly nám objasní fenomén domácího násilí a poslouží také k pochopení druhé poloviny práce, a to části výzkumné. Ve výzkumné části se nejprve seznámíme s metodologií a popisem metody analýzy. Tyto kapitoly nám přiblíží postup při získání zdrojů a přímo zdroje dat pro mou analýzu. Dále také metodu práce s daty a postup mé analýzy.

Poslední kapitoly bakalářské práce jsou věnované tématům, které jsem ve výpovědích našla. Všechna nalezená témata spolu úzce souvisí. Ženy se zmiňují o podobných věcech a podobných příbězích. Ve výpovědích poškozených žen se velmi často vyskytla spojitost mezi tíživou finanční situací v rodině a vznikem domácího násilí. Ženy však nevnímají tuto skutečnost jako reálný důvod k vysvětlení jejich situace, ale vysvětlují situaci jinými vlivy. Tyto vlivy jsou popsány a vysvětleny ve výsledcích a závěrech bakalářské práce.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Definice domácího násilí

Přesná definice, která by vystihovala pojem domácí násilí, není známa. Nejsme schopni říci, kde a zda vůbec existuje nějaká hranice, která by určovala, co je v normě, nebo co už spadá do násilného chování. Několik definic přesto jen existuje a já ve své práci pracuji s definicí od Markéty Huňkové (2004). „*Domácí násilí je jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou osobou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu. Přičemž intimním vztahem se rozumí vztah rodinný, partnerský či obdobný.*“ [Huňková 2004: 102].

Násilí probíhá mezi příbuznými nebo blízkými osobami mnohem častěji, než mezi cizími lidmi. Nejčastěji však mezi manžely, nebo partnery [Dutton 2005: 697]. Domácí násilí není pouze záležitostí jednorázovou, ale probíhá dlouhodobě a opakovaně i několik let [Marhánková 2006: 46]. Domácí násilí je jednou z nejrozšířenějších forem násilí ve společnosti a je mnohdy přehlíženo, což vede často až k tragickým následkům. Ve většině případů se jedná právě o násilí páchané na ženách a probíhá v utajení, beze svědků a má různé formy. Formy interpersonálního zneužívání se týkají jak kulturních,

symbolických, tak reprezentačních nebo kognitivních úrovní, včetně konstrukcí sexuality a genderu [Hearn 2014: 18].

Nejčastější formou domácího násilí je násilí fyzické. Může představovat podobu strkání, bití, tahání za vlasy, pálení cigaretou a podobně. Tato forma je formou nejzávažnější, jelikož oběť může přijít i k velmi vážnému zranění. Oběti je zakázáno od svého tyrana navštívit lékaře a svá zranění před okolím tají [Huňková 2004: 105]. Další formou násilí je násilí sexuální. Zahrnuje činy, které mají sexuální kontext, a po oběti jsou vynucené. Oběť je podstupuje nedobrovolně a brání se jim. Může zahrnovat i ubližování při sexuálním aktu, nebo nucený nechráněný styk, který může vést k nechtěnému početí nebo nákaze přenosných pohlavních chorob [Pikálková 2004: 24]. Toto násilí jde ruku v ruce s násilím psychickým, jelikož žena, která je sexuálně obtěžována, zažívá psychické trauma, které si ponese celý život. Cítí se ponížená a méněcenná. Psychické násilí tedy představuje slovní, citové týrání a urážky, které mohou být i na veřejných místech. Může se jednat také o pronásledování oběti, hlídání, zákazy, příkazy, odepírání spánku a vzbuzování v oběti neustálý strach. Oběť je zesměšňována a urážena jak v soukromí, tak na veřejnosti. Nejčastěji se jedná o urážky inteligence oběti, sexuality, fyzického vzhledu apod. [Pikálková 2004: 24]. Může se zdát, že psychická forma násilí není tak závažná jako násilí předchozí. Pravdou ale je, že při zažívání dlouhodobého psychického násilí jsou oběti mnohdy více v depresích a v pocitu beznaděje, než u jiných forem násilí. Sociální forma násilí představuje chování, kterým násilník svou oběť izoluje od ostatních. Oběť se nesmí stýkat s rodinou, přáteli, nesmí s nikým komunikovat, nebo má alespoň vymezenou dobu, po kterou smí být mimo domov. Při nedodržení stanovené doby přichází trest. Soud sem řadí mimo jiné i únos a znemožňování sociální svobody [Kohoutek, Sedlák 2008: 1].

Poslední formou je forma ekonomická. Násilník zabraňuje oběti jakkoliv disponovat finančními prostředky, rozhodovat o investicích nebo jejich uložení. Oběť své veškeré výdělky nedobrovolně odevzdává [Huňková 2004: 106]. Tuto formu domácího násilí si přiblížíme také ve výzkumné části, jelikož téma financí a finanční tísně bylo pro můj výzkum klíčové. S ekonomickým násilím se setkávají ženy v souvislosti s kombinací ostatních forem násilí a je velmi důležité si uvědomit, že odepírání financí, respektive nedisponování finančních prostředků, má velký vliv pro samotný vznik násilí. Tomuto tématu se budu věnovat v dalších kapitolách podrobněji. Podoby domácího násilí se vyskytují celosvětově už celá staletí, ale jako problém je společnost začala vnímat až před pár desítkami let. Jak už jsem se zmínila, většinou se vyskytuje více podob násilí najednou. Nejdříve násilník proti oběti využívá urážek a ponižování, za nějakou dobu si pouze s formou psychického týrání nevystačí a svou moc chce dokázat i týráním fyzickým, sexuálním apod. Domácí násilí je proto velmi důležité téma, mění životy žen, které ho zažily. O domácí násilí se začaly zajímat také instituce, které provedly několik výzkumů na toto téma po celém světě. Následující kapitola přiblíží některé z nich.

2.2 Výskyt násilí v domácnosti

„National Violence Against Women Survey“ (listopad 1995 až květen 1996) formou telefonních rozhovorů zkoumal 8 000 žen a 8 000 mužů a podle výsledků tohoto výzkumu zažilo 52 % žen v průběhu svého života fyzické násilí v dospělosti, nebo ve svém mládí. 56 % žen pak mělo zkušenost nejen s fyzickým, ale také sexuálním nebo psychickým násilím [Pikálková 2004:34]. Další výzkum se týká také České republiky, a to výzkum Sociologického ústavu Akademie věd ČR a Filosofické fakulty University Karlovy v Praze z roku 2003.

Tento výzkum skončil se zjištěním, že 38% žen v ČR zažilo v průběhu svého života alespoň některou ze zmíněných forem domácího násilí ze strany svého partnera či manžela [Pikálková 2003: 51].

Dalším uskutečněný výzkum proběhl za spolupráce s organizací, která pomáhá ženám v nouzi. Středisko empirických výzkumů z roku 2006 (STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR) provedlo průzkum se zjištěním, že každý druhý člověk ve věku nad 15 let zná někoho, kdo se s násilím mezi partnery setkal, a čtvrtina se s násilím setkala osobně, ať už z pozice oběti, násilníka nebo svědka.¹ Tyto a další výzkumy ukazují, že domácím násilím trpí stále více žen. Tyto ženy prožívají životy, ze kterého někdy nejsou schopné uniknout, a tak žijí ve strachu a bolesti. V následující části si uvedeme důvody, proč ženy v takovém vztahu zůstávají, a jak se změní chování žen, které jsou dlouhodobě fyzicky i psychicky týrané svými manžely.

2.3 Domácí násilí a moc, syndrom týrané ženy

Domácí násilí se velmi obtížně prokazuje, jelikož se jedná o skryté činy. Pokud se neobjeví přímí svědci, nebo důkazy, samotná výpověď oběti je často pokládána za nevěrohodnou. Oběť se může setkat i s reakcí, že agresivní čin ze strany partnera sama vyprovokovala. Toto tvrzení je ale nesmyslné, protože u dlouhodobě týraných žen se projevuje tzv. extrémní laskavost, kdy se žena chová vyloženě podle představ svého násilnického partnera ze strachu, že bude za činy z vlastní vůle potrestána [Čírtková 2009: 1]. Stát nemůže zasáhnout do intimního vztahu, a proto není domácí násilí ani právně postižitelné.

¹ Pro podrobnosti viz stránky STEM, Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. [online] [30_3_2015] URL <<http://www.stem.cz/clanek/1145> >.

Týraná žena se mnohokrát bojí o problému někomu svěřit, a to už z mnoha důvodů. V první řadě nechce mít potyčky s policií, ke které nemá dostatek důvěry. Dalším důvodem je hanba o problému mluvit, nebo nedostatek informací o zákonných právech. Ženy se také bojí pomsty a trestu partnera za to, že nemlčely [Hawke 2000: 4].

Velkým problémem je, že pokud se násilí nezastaví už v zárodku, intenzita násilí se stále stupňuje. Další útok je krutější a agresivnější, jelikož násilník chce okusit něco nového a věří, že i tentokrát mu to projde. Čím častěji je oběť týraná, tím méně je pravděpodobné, že takové jednání bude považováno za násilné, a s narůstající četností násilného chování násilník přestává kontrolovat své činy [Hearn 2014: 20].

Oběť je po opakovaném útoku již s tímto jednáním „smířena“ a už se mnohdy ani nepokouší bránit. V případě dlouholetého opakovaného násilí oběť přejde do stavu posttraumatické stresové poruchy, která se nazývá naučená bezmocnost. Oběť svůj žal mnohdy řeší alkoholismem a její život může skončit sebevraždou, nebo alespoň pokusem o ni [Huňková 2004: 103-104]. Syndrom týrané ženy s sebou nese specifické chování oběti, u které se projevují různé mentální a behaviorální reakce, které nejsou patrné u obětí jiných trestných činů.

Oběť je stále připoutána k agresorovi, obhazuje jeho činy, skrývá svá zranění před veřejností a popírá závažnost situace. Okolí na toto chování reaguje nechápavě a mohou se objevit i názory, že se oběti násilí líbí, proto setrvává v takovémto vztahu [Čírtková 2009: 1]. Syndrom týrané ženy se projevuje celkovou otupělostí a těžkým navázáním kontaktu s týranou osobou. Pokud se setkají s negativním emočním chováním, nejsou schopné normálně reagovat. Snaží se utíkat před konflikty a neumí vyjádřit své emoce.

Domácí násilí není pouze soukromou záležitostí. Souvisí s mocí, která je ve společnosti určitým způsobem distribuována. V další části si přiblížíme sociologické teorie, které pracují s domácím násilím, vysvětlují výskyt domácího násilí a využívání moci vůči jiné osobě.

2.4 Sociologické teorie vysvětlující domácí násilí

V sociologii se setkáváme s teoriemi, které mohou osvětlit vznik nebo rozvoj domácího násilí a násilí v rodině z různých perspektiv.

Teorie sociálního učení - Rodina je primární sociální skupinou, kde platí osvojování určitých rolí a platných norem společnosti. Učením se rolí manžela a manželky, včetně učení vypořádávání se s krizovými situacemi nebo stresem. Rodina je ale také místo, kde se člověk setká poprvé s různou formou agresivity a násilím, kterému se učí odolávat nebo se s tím vypořádávat [Gelles 2003 cit. dle Pikálková 2004: 17]. Teorie učení se zabývají hlavně změnami v chování organismu a následně jeho předvídáním. Tyto změny stupňují biologickou účinnost chování, jsou trvalé a jsou důsledkem aktivity organismu, jeho předchozího tréninku a zkušenosti [Helus 1964: 566].

Situační teorie – Tato teorie pracuje s tezí, že existují dva faktory existence agresivity a s ní spjatého násilí. První faktor je neustálý stres kvůli ztrátě pozitivních stimulů, což mohou představovat nízké příjmy, nízká ekonomická úroveň nebo smrt blízké osoby. Druhým faktorem jsou kulturní normy. Jedinci se tak učí využívat násilí jako reakci na vzniklou stresovou situaci nebo k utlumení negativních emocí. Zločin se pak stává prostředkem k tomu, aby se jedinec se stresovou situací vypořádal [Agnew 2008: 332].

Teorie zdrojů – Tato teorie pracuje s držením moci, která se vyskytuje napříč společnostmi v různých sociálních systémech. Jedinec disponuje větší mocí, pokud vlastní několik zdrojů najednou, ať už se jedná

o ekonomické nebo sociální zdroje. Pokud jedinec vlastní málo zmíněných zdrojů, je pravděpodobné, že užije svou sílu a násilí k jejich získání [Gelles 2003 cit. dle Pikálková 2004: 18]. Uvedu na příkladu. Pokud má manžel nízké vzdělání, patří do nižší třídy společnosti, vydělává podprůměrnou měsíční mzdu nebo dokonce žádnou práci nemá, může využít svojí moci k získání své dominantní pozice. Jelikož muži disponují zdroji, ženy jsou na nich finančně závislé. Muži se tak pokouší kontrolovat své partnerky pomocí násilí a tím konstruují svou maskulinní identitu. [Anderson, Umberson 2001 cit. dle Marhánková 2006: 47].

Domácí násilí se tedy dá vysvětlit sociologicky a využít k jeho popisu a pochopení různých teorií. Ve společnosti panují mýty, že násilníci jsou duševně nemocní lidé, alkoholici nebo lidé s předpoklady k agresi, které si nesou už z dětství. V následující kapitole si ukážeme, že muži, kteří týrají dlouhodobě své ženy, nejsou nijak duševně nemocní a že pro vznik agresivní povahy přispěly sociální faktory.

2.5 Profil násilníka

Osobnost násilníka se ve většině případů nijak neliší od normálních osob. Domácí násilí postihuje všechny socioekonomické vrstvy společnosti a výzkumy, zabývající se tímto jevem, s jistotou vyvrátily mýtus, že násilnické osoby jsou osoby nemocné, trpící alkoholismem, nebo osoby psychopatické. Násilník se svého činu nedopouští během partnerské výměny názorů nebo při hněvu, ale svůj čin provádí záměrně a cíleně. Touží po uplatnění své moci a kontroly nad jinou osobou v duchu psaných i nepsaných norem společnosti [Marhánková 2006: 47]. **Násilník trpí nízkým sebevědomím.** K posílení svého sebevědomí a jako důkaz své dominance se osoba dopouští násilí [Huňková 2004: 106].

Násilník svůj čin ospravedlňuje vnějšími vlivy. Mohla za to nevěra partnerky, byl jsem opilý, nevěděl jsem, co dělám, byl jsem přepracovaný a jiné výmluvy, které svalují vinu na vnější okolnosti.

Většina násilníků je na své oběti emočně závislá a bojí se, že o ni přijdou. Mají enormní strach z nevěry nebo z rozchodu. Z tohoto důvodu partnerce vyhrožují a pod hrozbou násilí ji donutí chovat se podle jejich představ [Huňková 2004: 107 - 108]. **Násilník se dopouští násilí pouze na cíleně vybrané oběti.** Většinou se jedná pouze o jednu osobu, nebo jen některé členy rodiny. Na veřejnosti se pak chová vlídně a nevinně. Domácí násilí je proto spíše volbou a osobním rozhodnutím, než afektivním chováním [Marhánková 2006: 47].

Násilník tedy netrpí žádnou duševní chorobou, ale jedná naprosto cíleně a dobrovolně. Domácí násilí je reakcí na vnější sociální vlivy, není to projev jednorázový a bezdůvodný. Mnoho žen uvádí, že hraje roli alkohol. Většinou si ale neuvědomí, proč manžel alkoholismu podlehl. Nezačal partner pít z důvodu finanční krize v rodině? Kvůli ztrátě jeho maskulinní pozice ve společnosti jako živitele rodiny? Ztráta zaměstnání nebo finanční tíseň může být pro muže velmi ponižující. Ztratí svůj status a své selhání si může začít na ženě kompenzovat. Následující kapitola se věnuje problematice stratifikovanosti společnosti, která jasně popisuje faktory, které mohou být za vznikem násilí a důvodem pro již zmíněný alkoholismus.

2.6 Stratifikovanost společnosti

2.6.1 Socioekonomický status

Socioekonomický status je pojmenování pro proměnné, které popisují postavení lidí, rodin a jiných sociálních agregátů s ohledem na schopnost lidí vypořádat se s požadavky společnosti. Každý člověk zastává svůj socioekonomický status, který ovlivňuje jak chování jeho, tak

chování ze strany společnosti na osobu, která určitý status zastává. Do socioekonomického statusu patří vzdělání, zaměstnanecké postavení, příjem, bohatství, sociální třída, nemovitosti nebo tituly z elitních vysokých škol [Kreidl, Hošková 2008: 133].

Socioekonomický status je ve společnosti chápán třemi různými způsoby. 1) SES je zkratkovým vyjádřením jakékoliv proměnné, jako je zaměstnání, vzdělání či sociální třída. Respektive pod pojmem SES si můžeme tyto proměnné představit. 2) SES je souhrnný konstrukt, který je vytvářen různými proměnnými, a to nejen těmi, které jsou zde zmíněné. 3) SES jako vyjádření, jak je určité zaměstnání významné ve vztahu k jinému [Hauser, Carr 1994: 3]. První a druhé užití je běžné a představuje obecnou představu o tom, co pod pojem socioekonomický status patří. Lze ho chápat jako synonymum k socioekonomickému postavení nebo postavení na společenském žebříčku. Druhé pojetí je více specifické, a pokud se rozhodneme ho použít, je třeba si stanovit konkrétní postupy analýzy a operacionalizace. Předpokládá se také měření všech dílčích domén socioekonomického statusu, a ne pouze některých proměnných [Kreidl, Hošková 2008: 133]. Třetí užití pracuje s měřením statusu povolání. Prestiž povolání odráží vliv a moc v souvislosti s povahou zaměstnání a vlastností jeho držitelů. Odráží také to, jakými zdroji zaměstnanci disponují. Tato míra prestižního povolání se ale liší napříč různými státy [Hauser, Warren 1997: 10-11].

2.6.2 Socioekonomické nerovnosti obecně

Třetí a čtvrté nejčastější příčiny domácího násilí páchané na ženách v EU jsou chudoba, sociální vyloučení, socioekonomický status a nezaměstnanost. Proto je velmi důležité se těmito faktory zabývat. Socioekonomickými nerovnostmi ve vztahu k domácímu násilí se zabývaly i některé výzkumy. Podle publikace Evropské komise tyto výzkumy ukázaly, že v rodinách s příjmem nižším, než je životní

minimum, je výskyt násilí mnohem větší. Avšak hraje zde také roli věk, jelikož mladší ženy nepřisuzují socioekonomickému statusu takový význam jako ženy starší [European Commission 2010: 90].

Otázkou je, zda mladší ženy, tj ženy ve věku od 15 do 24 let dokážou objektivně odhalit příčiny vzniku násilí a přisoudit správně důležitost finanční krize v rodině.

Občanské sdružení ROSA vytvořilo sociologickou sondu klientek a jejich dětí za rok 2008.² Tato sonda dokládá, že socioekonomické nerovnosti jsou ve vztahu patrné a dokládají využívání moci partnera nad svými méně zajištěnými manželkami. Co se týče socioekonomického statusu klientek, 51% klientek byla zaměstnána, na mateřské dovolené bylo 27,6% klientek a dalších 15% klientek nebylo nijak ekonomicky aktivních, ať už se jednalo o studentky nebo nezaměstnané. Z výsledků je patrné, že částečně, nebo dokonce úplně závislých žen na příjmu svého partnera bylo přes 42% žen obětí domácího násilí. Dále je v publikaci uvedeno, že 53,6% klientek se setkalo s ekonomickou kontrolou ze strany partnera. Tato kontrola zahrnuje dostávání málo peněz, nebo žádné peníze od partnera, přiděl peněz s podmínkou předložení dokladů o útratě, prosení o peníze či zákaz zaměstnání [Hronová, Vavroňová 2009: 8, 12]. Tato statistika je sice za rok 2008, můžeme ale říci, že nízký socioekonomický status a finanční situace v rodině hrají roli v mnoha případech, proto je velmi nutné socioekonomický status zkoumat do hloubky.

2.7 Socioekonomické nerovnosti a gender

V této kapitole se podíváme na kulturně zakotvenou nerovnost mužů a žen. Už autoři jako Karel Marx nebo Max Weber pracovali s tím, že žena má ve společnosti mnohem menší místo, a je schopna zastat jiné aktivity než mužská část populace.

² Klientkami jsou myšleny ženy, které zažily domácí násilí a vyhledaly pomoc u o.s. ROSA

2.7.1 Kulturně zakotvená nerovnost mužů a žen

Engels (1949: 62) ve své knize *Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu* píše: „*První třídní rozpor, který se objevuje v dějinách, spadá v jedno s vývojem antagonismu mezi mužem a ženou v monogamním manželství a první třídní potlačování ženského pohlaví pohlavím mužským.*“ Ještě dříve se tématu také věnovali Karel Marx i Max Weber. Karel Marx řešil zdroje nejednoty, konfliktu a vyloučení, naproti tomu Weber se zabýval spíše o stát jako o držitele monopolu na násilí a moc. Foucault zase do sociologie přinesl několik informací o disciplinaci, dohledu, trestu a diskursivního násilí do společenského života [Hearn 2014: 17]. Tito a mnoho dalších významných autorů už před lety pracovali s genderovými nerovnostmi.

Domácí násilí je násilím genderově podmíněným a je zapotřebí jej vnímat jako důsledek nerovností založených na objektivizování rozdílů mezi pohlavími. Když se zaměříme na genderovou perspektivu, zjistíme, že soukromé vztahy mezi muži a ženami v sobě zahrnují mocenské aspekty a kontrolní mechanismy, které odráží nerovné mocenské postavení žen v naší společnosti. Násilí v rodině často funguje jako prostředek, kdy se manžel domáhá svých domnělých práv, a díky nim upevňuje již zmíněné mocenské postavení [Marhánková 2006: 47 - 48].

Mocenské vztahy domácího násilí na základě genderu a pohlaví jsou utvářeny v násilí a intimitě. I když intimitě je často připisováno příliš pozitivní místo ve vztahu. Stejně tak o lásce se mluví jako o něčem jen velmi prospěšném a krásném. Tato zidealizovaná představa intimity ale může velmi často destabilizovat rozdíl mezi tím, co je a není násilné. Co když intimita není pouze to pozitivní, ale může se stát aspektem genderových nerovných mocenských vztahů [Hearn 2014: 18].

Patriarchální společnost je k případům domácího násilí často lhostejná a vycházející z názoru, že muž je hlava rodiny. Při analýze postojů k domácímu násilí je třeba si uvědomit, že společensko-kulturní kontext tyto názory determinuje a vytváří. V souladu s historickými tradicemi naše soudobá civilizace mocenský systém toleruje. Násilí, nebo užití fyzické síly je součástí norem a jako způsob řešení mezilidských problémů [Gelles 1998: 197]. Samotné pojetí muže ve společnosti jako přirozené autority a tzv. vůdce nad ženou, brání v rozvoji rovných partnerských vztahů. Tento negativní vzorec je dále přenášen z generace na generaci a společnost samotná tento problém nijak neřeší, ba naopak maskulinitu podporuje [Huňková 2004: 102].

Proč je ale tomu právě tak? Už v různých fázích historie západní společnosti existovaly zákoníky, které privatizovaly muže nad svými ženami. Jedním z platných zákoníků byla například schválená míra prutu, kterým žena smí být potrestána mužem za svůj hřích. Muž měl také jistotu, že pokud zbije svou ženu, nebude nikdy potrestán. Tato ustanovení byla platná a lidé je uznávali. Domácí násilí je sice záležitost čistě soukromá, která se týká jednoho muže a jedné ženy za zavřenými dveřmi, kam stát nemá právo zasahovat. S tímto názorem se ještě stále můžeme v české společnosti setkat, ale bylo vytvořeno už několik neziskových organizací, které vedou společnost ke změně tohoto názoru [Pikálková 2004: 23].

Moderní západní společnost je založená na binárním systému. Tento systém pracuje s tím, že jsou velké rozdíly mezi muži a ženami co se týče fyzického vzhledu, pohlavního ústrojí, potřeb a jiných fyziologických odlišností. Tyto rozdíly ale nejsou důvodem toho, aby jedno pohlaví bylo bráno za lepší než pohlaví druhé.

Stále se setkáváme s tím, že jsou ženy z pracujících tříd, nebo i ženy odlišné etniky a rasy vystaveny častým fyzickým útokům od mužů. Tito muži jsou buď ve stejné sociální vrstvě nebo z jiné, nejčastěji vyšší společenské skupiny, kdy si násilím na těchto ženách dokazují, že jsou lepšími lidmi [Hearn 2014: 18].

Dobrym příkladem teorie, která pracuje právě s genderovým dělením společnosti, je teorie „optických čoček“ Sandry Bem (1993). Tato teorie tvrdí, že každá společnost má určité představy o tom, jak se chová a bude chovat určitá skupina lidí. Prostřednictvím čoček lidé hodnotí a vnímají svět. Tyto čočky Sandra dělí do třech kategorií. 1) Společnost je uspořádána podle odlišností mezi muži a ženami. 2) Muži a mužství jako takové je nadřazené ženám a ženství. 3) Rozdíly mezi ženou a mužem jsou dané biologicky, a proto je nadřazenost mužství odůvodnitelná [Pikálková 2004: 27].

Díky rozdílům mezi muži a ženami, které se staly stratifikačně relevantní, si společnost utvořila normy chování na rovině ideologické a rovině osobní identity [Leach 1994 cit. dle Pikálková 2004: 27]. S mužskou genderovou ideologií se ustavil termín hegemonní maskulinity, který představuje model ideálního muže. Všichni, co nespádají do této škatulky, jako jsou ženy, zženštělí muži nebo homosexuálové, jsou bráni jako podřízení. Hegemonní maskulinita je identita mužnosti a neustálého dokazování mužství. V rámci tohoto procesu socializace se muži učí už od raného věku stát v opozici vůči ženám a všemu ženskému. S rostoucí opozicí vůči ženám se právě může vyskytnout násilí, kterým si muž dokazuje svou mužnost. Pomocí násilí si už v raném věku dokazoval, že je silnější než jeho kamarád, dokáže se prát a nenechá se nikým přeprat [Pikálková 2004: 28 - 31].

Srovnávací data mezi kulturami uvádějí, že čím větší je genderová rozdílnost mezi partnery nebo ve společnosti, tím větší bude výskyt násilí

na ženách. Johnson (1995) identifikuje dva typy násilí. Prvním typem násilí je jednorázový útok mezi partnery, kde gender nemusí brát žádný ohled na to, kdo nebo proč útok způsobil. Druhým typem je násilí, které Johnson označuje jako patriarchální terorismus [Johnson 1995: 2-3]. Toto násilí probíhá mezi partnery opakovaně a odvolává se na patriarchální tradice a platné normy, kdy manžel je přirozenou autoritou, a jeho manželka setrvává v podřízeném postavení. Opakování násilí probíhá cyklicky a je označováno za kruh domácího násilí nebo tzv. spirálu násilí [Matoušková 2013: 25].

2.8 Shrnutí

V teoretické části jsme se seznámili s pojmem domácího násilí a jeho výskytem napříč obdobím i kulturou. Seznámili jsme se také s různými formami domácího násilí a se stavem naučené bezmocnosti, do kterého spadá žena, která se dlouhodobě s násilím v rodině potýká. Dozvěděli jsme se také, že násilník není duševně nemocný člověk, ale člověk, který se cíleně a dobrovolně násilí dopouští na konkrétní osobě, se kterou je v intimním vztahu. S násilím se pojí socioekonomický status, který stojí za další zkoumání, protože se spojitost mezi násilím a finanční krizí objevila při analýze několika již uskutečněných výzkumů. Také jsme se podívali do minulosti a zjistili jsme, že už mnoho autorů pracovalo s genderovou nerovností a že genderová nerovnost ve společnosti je kulturně podmíněná. V druhé části práce se už přesuneme od teorie k praxi a seznámíme se s metodologií a výběrem participantů pro můj výzkum.

3 Výzkumná část

3.1 Metodologie

V mém projektu používám kvalitativní metodologii. V této kapitole se proto seznámíme s tím, jaká data jsem v mém projektu využila a jaký byl můj postup analyzování dat. Vybrala jsem si takovou analýzu, která je nejvhodnější pro zkoumání významů ve výpovědích žen, které jsem našla v médiích. Proces analýzy není o tom získat co nejvíce dat, ale o kvalitě dat a jejich zpracování. Obecně kvalitativní analýzou se výzkumník snaží pochopit životy, chování a příběhy těch a toho, co zkoumá [Strauss, Corbinová 1999: 10-12].

Pro svou kvalitativní tematickou analýzu jsem si zvolila výpovědi žen, které se setkaly s domácím násilím v rodině ze strany svého partnera. Díky citlivosti tématu jsem využila pouze výpovědi, které byly již někde uveřejněny. Jako studentka třetího ročníku bakalářského studia nepovažuji své zkušenosti za dostatečné, abych mohla o tomto tématu mluvit přímo se ženami, které byly týrané. Zvolila jsem si proto výpovědi uveřejněné v médiích namísto rozhovorů s poškozenými. Snažila jsem se nalézt takové výpovědi žen, do kterých tazatel zasahuje jen minimálně, a to pouze formou navedení k tématu. Chtěla jsem takové výpovědi, na kterých je zřetelně vidět osobní postoj ženy, ve kterých naleznu to, jak ona sama tuto zkušenost vnímá, co reflektuje jako důležité nebo méně důležité. Žádné jiné kritérium výběru výpovědí pro mne nebylo důležité. Co se týče věku respondentek, neměla jsem určenou žádnou hranici, a tak jsem zajistila variabilitu výpovědí i z této stránky. Mladší žena může úplně jinak vnímat svou situaci než zralá žena, která si v životě již něco prožila. Ve výpovědích mám proto ženy bezdětné, studentky, ale i ženy po 40. roku věku s malými či odrostlými dětmi.

Nejprve jsem hledala výpovědi na internetu, v novinách, ale nebyla jsem příliš úspěšná. V novinách jsem našla pouze krátké výňatky z výpovědí žen a rozsáhlé komentáře reportérů, což pro mne nebylo použitelné. Na internetu jsem zase nacházela krátké, spíše dvouvětné výpovědi žen, které byly ještě navíc přeformulované autory webových portálů. V této fázi hledání jsem dospěla k názoru, že budu muset pozměnit výběr sběru dat získaných pouze z výpovědí žen v médiích. Rozhodla jsem se pro návštěvu organizace Bílý Kruh Bezpečí s pobočkou v Plzni, kde provedu rozhovory s pracovníky centra. Opět jsem myslela na etický kodex a na citlivost tématu, takže jsem ani neuvažovala o tázání přímo postižených žen. Poté jsem ale narazila na archiv České televize, kde jsem našla dokument natočený Tomášem Kudrnou (2004), který byl pro mne velmi hodnotný. V dokumentu s názvem – To všechno z lásky - mluví tři ženy o své zkušenosti s násilím. Ženy jsou režisérem navedeny otázkami, které ale v dokumentu nenalezneme. Na konci dokumentu je také zmínka o současném životě žen, které v dokumentu mluvily. Tento dokument vznikl za spolupráce s organizací ROSA, proto jsem další informace hledala právě tam. Organizace ROSA je nestátní nezisková organizace, která pomáhá ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem v oblasti prevence domácího násilí. Na jejich webových stránkách jsem v sekci ke stažení našla seznam publikací o násilí, kde mimo jiné byla i publikace s názvem – Přežila jsem, výpovědi týraných žen. Tím jsem získala dostatečně dat pro svou analýzu. V publikaci Přežila jsem jsou přepsány výpovědi osmi žen a jedna výpověď je formou výtahu z deníku poškozené. Pro kvalitativní tematickou analýzu jsem získala tedy 12 výpovědí žen, které zde podrobněji představím. Ve filmovém dokumentu dobrovolně vypovídaly Dagmar, Eva a Marcela.

Dagmar je bezdětná studentka, která kvůli manželství přerušila studium. V manželství byla 14 let a asi 10 let prožívala domácí násilí. Eva, žena lehce po 40. roku věku se třemi dětmi, se rozvedla po 17 letech manželství. Tři týdny po natáčení dokumentu spáchala sebevraždu. Marcela (48) opustila manžela po 18 letech manželství a 16 lety týrání. Nyní žije se třemi dětmi v azylovém době. V publikaci *Přežila jsem* jsou popsány výpovědi Dagmar, Eleny, Ivany, Ludmily, Mariky a Hany. Dagmar (29), bezdětná a nezaměstnaná, oběť desetiletého týrání. Elena (44) se dvěma dětmi snášela 16 let domácí násilí, poté požádala o rozvod. Ivana (38), 17 let týraná žena se dvěma dcerami, která poslední 2 roky strávila hledáním azylu a ukrývala se před svým manželem. Ludmila (40) byla týraná svým manželem od jejích 18 let, s manželem měli dvě děti, které se ale rozhodly zůstat po rozvodu s otcem. Marika (45) má dvě dcery a 12 letou zkušenost s domácím násilím. Nyní žije v azylu a neustále podává na svého manžela trestní oznámení. Hana (42) 13 let prožívala domácí násilí, které ji dohnalo k útěku z domu. Nyní dostává od manžela výhružné zprávy.³

V další části práce popíši metody, jaké jsem využila k analýze těchto získaných dat.

3.2 Popis metody analýzy

Pro svou analýzu jsem využila dva již zmíněné zdroje informací. Nejprve jsem pracovala s dokumentem ČT - *To všechno z lásky*. Tento dokumentární film, respektive výpovědi žen v dokumentárním filmu, jsem si přepsala do textového dokumentu programu Microsoft Word. Kvůli zjednodušení pro další práci jsem si jednotlivé výpovědi přepsala samostatně do textového dokumentu, tzn., že jsem si vytvořila sadu tří dokumentů, každý s názvem jména vypovídající ženy.

³ Tato data mi pro analýzu stačila, proto jsem se rozhodla nenavštívit zmíněné centrum pro ženy v tísni Bílý Kruh Bezpečí s pobočkou v Plzni.

To samé jsem udělala i s publikací – Přežila jsem od organizace ROSA. Pro svou analýzu jsem si tedy připravila tři textové dokumenty z prvního zdroje informací a sedm dokumentů z druhého zdroje informací. Tyto dokumenty jsem následně nahrála do programu MAXQDA (Qualitative Data Analysis Software).

V programu MAXQDA jsem si vytvořila dva sety dokumentů podle témat, která se ve výpovědích objevila. První set dokumentů mi roztřídil dokumenty podle toho, zda ženy ve svých výpovědích mluvily o financích nebo finanční krizi. Druhý set mi zase ukázal takové výpovědi, ve kterých je zmínka o současném životě žen, a to, zda žijí v azylovém domě a jsou rozvedené. Tyto proměnné jsou pro mou analýzu velmi důležité, protože hledám ve výpovědích hlavně to, zda ženy reflektují finance ve svých výpovědích a zda vůbec přijímají fakt, že jsou oběťmi právě kvůli jejich nedostatku. Druhá proměnná je pro mne také klíčová, protože díky ní zjistím, jak se ženy se zkušeností s domácím násilím vypořádaly. Zda se jim povedlo od partnera odejít, zda byly schopné si pořídit nový byt, nebo žijí v azylovém domě. Finance mohou ovlivnit následný život oběti, proto ve výpovědích hledám i tuto spojitost.

Po prvním přečtení výpovědí jsem našla společná témata, která jsem označila pomocí kódů. Nejprve jsem si vytvořila několik kódů podle témat, které byly zřejmé již při prvním přečtení, a po hlubším seznamování s výpověďmi jsem nacházela další témata, a proto jsem své kódy ještě dále rozšířila. K některým kódům jsem si vytvořila i podkódy, kterými jsem upřesnila zastřešující kód. Dále jsem využila kódy in-vivo, které mi přišly ve výpovědích zajímavé. Nalezená témata jsem si uspořádala podle četnosti výskytu a v další části práce je blíže přiblížím.

3.3 Výsledky výzkumu

Napříč výpověďmi se objevila témata, která leccos vypovídají o přemýšlení žen a o tom, jaký důraz na problematiku ženy kladou a co je podle nich v souvislosti se vznikem násilí důležité. Témata jsou velmi úzce propojená a všechna vypovídají o vybočení muže z normy, která bere muže jako živitele rodiny. Nejprve se zmíním o socioekonomickém statusu, který ženy nevnímají jako klíčový. Nepřisuzují mu téměř žádný význam, ale ve výpovědích se o něm často zmiňují. Socioekonomický status je dále ovlivněn ztrátou zaměstnání partnerů (hlavně manžela), což je situace, o které se ženy zmiňují velmi často. V další části přiblížím absenci zaměstnání manželky. Tato absence se velmi často vyskytuje s kombinací absolutní podřízenosti manželovi a odkázáním na jeho příjmy. Pokud žena ztratí zaměstnání a tím i svůj příjem, to může u manžela vyvolat pocit, že když on je hlavním živitelem rodiny, stává se také dominantním partnerem ve vztahu. To v něm spolu s dalšími emočními a sociálními vlivy může vyvolat násilnické sklony a své postavení si tím udržet. Ve všech směrech dochází k tomu, že se ženy stávají obětí kvůli nenaplnění očekávání norem ve společnosti, kdy manžel musí zajistit chod domácnosti a žena doplnit rozpočet svým příjmem. Ženy si vysvětlují svou situaci ale nepřesnými faktory. Nevidí spojitost mezi násilím a finanční situací, ale vinu svalují na alkohol, díky kterému prý manžel využívá násilí proti nim. Proto jako další téma uvedu právě alkohol, který je ale pouze prostředkem s vypořádáním se složité současné životní situace. Dalším tématem je přiblížení vlastností mužů, kteří využívají násilí. Tato kapitola potvrzuje informace v teoretické části, že to není pouze záležitost mužů s psychickými problémy nebo jinými násilnickými sklony. S tím souvisí i kapitola následující, kde řeším souvislost mezi chováním násilnických manželů se socializací v raném dětství.

Pokud se v jeho rodině násilí v dětství objevilo, je možné, že se takovému chování naučil. To by vysvětlovala již zmíněná sociologická teorie nápodoby. To samé platí i u žen, protože ženy, které se v dětství s násilím setkaly, mohou úplně jinak vnímat jejich současnou situaci, než ženy, které vyrůstaly v harmonické rodině. Další část je věnovaná vlastnímu zavinění a okolní reakci, kdy ženy přisuzují vinu samy sobě už z důvodu, že se jim nedostavilo pomoci, kterou potřebovaly. To pak může vysvětlovat skutečnost, že od svých partnerů odešly až po dlouhé době násilí a důvod praktikování násilí vidí zkresleně. Poslední kapitolou chci ukázat, jak se ženy se svou situací vypořádaly. Zkušenost s násilím je ovlivnila na celý život a tyto kapitoly mne utvrzují v tom, že násilím si prošlo několik stovek žen, které žily ve finanční nejistotě, a násilí bylo prostředkem vyjádření moci.

3.3.1 Socioekonomické postavení

Sedm výpovědí z devíti obsahuje zmínku o finanční situaci v rodině. Ať už zmínku o ztrátě zaměstnání manžela, neúspěšném podnikání manžela, nebo naopak o nedostatečných financích ženy a tím živení rodiny pouze manželovo příjmy. Většina z žen však na finanční situaci v rodině nebere ohled. Pouze v jedné výpovědi žena pociťuje možnou spojitost mezi financemi a projevy žárlivosti manžela, avšak spíše ve smyslu žárlivosti na příjem ženy. Nespojuje však žárlivost s projevy fyzického násilí. Pouze ve dvou výpovědích ženy nemluví o finančních problémech vůbec. Zmiňují se jen o agresi partnera a alkoholu. Otázkou zůstává, zda to ženy neuvedly z důvodu finanční zajištěnosti, nebo z pocitu nedůležitosti informace. Dle Pikákové (2004) násilí probíhá obdobně ve všech vzdělanostních skupinách. Významně však zvýšené riziko je u nezaměstnaných žen, a to dokonce až trojnásobně vzhledem k průměru.

Zkušenost s násilím se nejvíce objevuje u žen, které uvedly čistý měsíční příjem domácnosti od 6,5 do 14 tisíc Kč, tedy ve druhém a třetím nejnižším příjmovém pásmu. Naopak velmi nízké riziko vzniku násilí je u rodin, kde měsíční příjem dosahuje částky 20 až 35 tisíci Kč [Pikálková 2004: 81].

3.3.2 Ztráta zaměstnání partnera

Ztrátou zaměstnání jednoho z partnerů se výrazně sníží rodinné příjmy. Tato skutečnost je velmi nepříjemná a každý ji nese těžce. Ve výpovědích jsem se setkala velmi často se ztrátou zaměstnání nebo selháním podnikání manžela. Ženy uvádějí, že než manžel ztratil zaměstnání a tudíž i svůj stálý příjem, manželství bylo šťastné. Uvedu na příkladu z deníku Hany: *„Manžel zůstává bez práce od 1. 9. 2000. Od ledna 2001 jsem začala u manžela pozorovat změny (nemyl se, neholil, seděl jen u televize). Upozorňovala jsem ho, že může jít o deprese, a ptala se, jestli nechce zajít k lékaři. To odmítal a začal mě i děti slovně napadat. Na otázky týkající se zabezpečení chodu rodiny a výchovy dětí odpovídal, že ho to nezajímá, ať si to vyřeším, jak chci sama. Oznámil mi, ať nepočítám z jeho strany s nějakými penězi, a přestává platit i hypoteční úvěr.“* Zde máme jasný příklad toho, kdy násilí bylo důsledkem ztráty pozice živitele rodiny, kdy manžel neunesl svou situaci a fakt, že nedokáže zabezpečit rodinu a že manželka práci má. Ztrátou zaměstnání muž nejen ztrácí roli živitele rodiny, ale také dominantní pozici ve vztahu.

Ženy ztrátu zaměstnání manžela ve výpovědích uvádějí velmi často, ale nedomnívají se, že by díky tomu docházelo k násilí. O ztrátě zaměstnání se zmíní, ale vzápětí začnou mluvit o agresivní povaze manžela nebo alkoholu. Neuvědomují si, že ztráta zaměstnání může být impulzem pro vznik násilného chování, a hledají příčiny jinde.

Pouze v jedné výpovědi se žena vyjádřila tak, že je ztráta zaměstnání důvodem vzniku týrání ze strany manžela, avšak spíše žárlením na její vyšší příjmy, než na uvědomění si ztráty mocenského postavení a tím vznikem násilí.

Ženy uvedly ve výpovědích všechny formy násilí ze strany partnera. Násilí fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. Velmi často se také objevilo násilí ve formě ničení věcí. S častým výskytem finanční nouze se zvyšovala i zmínka o stupňování agrese a útocích partnera. S existujícími normami ve společnosti je možné, že partner, který vydělává méně peněz než žena, si chce svou dominantní pozici v rodině násilím udržet. Ničením věcí ženy si dokazuje, že má vyšší postavení než ona, nebo si vylívá zlost na majetku ženy kvůli nedostatku majetku jeho. Tento fakt však mnohé ženy opět nedokáží vnímat. Jak už bylo zmíněno, výskyt násilí je velmi vysoký u rodin s měsíčními příjmy 6,5 až 10 tisíc Kč. Ať už se jedná o nízkém příjmu jednoho nebo obou partnerů, nejedná se o manželství s jedním nezaměstnaným partnerem. I když oba dva mají měsíční příjem peněz, jeho výše nemusí být tak vysoká, aby pokryla naprosto všechny potřeby rodiny. V takovýchto domácnostech se pak velmi často objevují četné hádky, nebo vyhledávání ještě dalších zaměstnání pro dohnání finančních prostředků. Partneři se pak velmi často odcizí, manžel opět selhává v roli živitele a násilí je proto možnou formou upevnění mocenského postavení.

3.3.3 Nezaměstnanost ženy

Ve výpovědích jsem objevila další shodu případů, a to u žen bez zaměstnání. Dle Pikálkové (2004) nejvíce žen, které zažily násilí v partnerském vztahu v posledních 5 letech, jsou podle socioekonomického postavení ženy, které nemají dlouhodobě zaměstnání [Pikálková 2004: 85].

Ženy mluví o tom, že buď byly nezaměstnané od začátku manželství/partnerství, a nebo ztratily zaměstnání v průběhu vztahu a už do práce znovu nešly. Tím se dělí případy do dvou odlišných skupin. První skupina, tedy ženy nezaměstnané od začátku, jsou se svým postavením smířené a vyhovuje jim životní od svých partnerů. Těmi partnery jsou pravděpodobně muži, kteří jsou rádi jediní, kteří vydělávají peníze. Jsou totiž pro domácnost důležití a získávají tak dominantní postavení v rodině. Žena, popřípadě i děti, jsou na manželovi naprosto závislí a odkázáni pouze na jeho příjmy. Tuto dominantní pozici si muž rád udržuje a na oplátku od ženy žádá naprostou vstřícnost a perfektní plnění povinností manželky. Viz příklad Evy:

„Já když přijdu večer domů z práce, a do té práce chodím kvůli tobě, protože já tě miluju a veškerý peníze který vydělávám jsou pro tebe, pro rodinu, tak já si nepřeju, abych tebe našel venku si povídat s kamarádkou.“

U takovýchto případů ženy uvádějí, že jim manžel výslovně zakázal si práci vyhledat, nebo musely pomáhat pouze na místech partnerem určených. Tím se opět ukazuje uplatnění mocenského postavení manžela a podřadného postavení ženy. Ženy se snažily plnit všechny příkazy, avšak tyto příkazy a nároky se stále stupňovaly. Dále ženy popisují přehnané hlídání, volání a neustálou nespokojenost s jejími činy. Tím že manžel drží chod domácnosti, nárokuje si veškerou péči a žena nemá nárok na nic, co jí on sám nenabídne. Muži rozhodují o nákladech rodiny a ženy se musejí podřídit. Žena buď dostává přiděl peněz od partnera, nebo nedostává nic.

Podle výzkumu Pikáلكové (2004) na otázku, zda ženy mohou mluvit do toho, jak a na co budou vydělané peníze použity, 52% žen odpovědělo že nemohou, naproti tomu 16% odpovědělo, že mohou [Pikáلكová 2004: 98].

Druhou skupinu tvoří ženy, které ztratily zaměstnání v průběhu manželství. Ženy popisují tuto událost jako důležitou, ale opět ji neberou jako klíčovou pro vznik násilí. Mluví o tom, že manžel její nezaměstnanost vzal dobře, z počátku manželství i tak fungovalo, ale později se v jejich vztahu něco změnilo. Začal jí vyčítat její neschopnost, nedůležitost, méněcennost a hledal chyby ve všech směrech.

Dagmar - *„Pořád do mě hustil ty věty, že bez něj nejsem nic, že jsem nicka. Že jsem jen takovej hadr na podlahu a že opravdu můžu dělat tak akorát nějakou uklízečku, on tvrdil ředitelku podlahových krytin a že bez něj vůbec nevyžiju.“*

Zde dle mého názoru muži nezvládají tak velký tlak, který je na ně kladen. Aby zabezpečil rodinu, nepřinesl domů méně peněz, aby s jeho příjmy vyžili apod. Z tohoto důvodu začnou ženě vyčítat méněcennost a neschopnost se o sebe postarat a začnou si vylévat zlost ve formě násilí.

Jak už jsem uvedla, socioekonomický status spolu s finanční situací v rodině je velmi častým spouštěčem domácího násilí a v téměř každé výpovědi, které jsem analyzovala, hrál roli. Pouze v jedné výpovědi se žena vůbec nezmínila o financích, zaměstnání ani jiném faktoru socioekonomického statusu. Z toho lze soudit, že jsou tato témata v souvislosti s domácím násilím klíčová. Ve výpovědích se ale objevovala v doprovodu témat jiných. Ženy nepřisuzovaly vinu ztrátě zaměstnání partnera, ale například alkoholu nebo povahovým vlastnostem manžela. V následující části si tato témata blíže přiblížíme.

3.3.4 Alkohol

Ve výpovědích ženy zmiňují vliv alkoholu jako spouštěče násilí velmi často. Většinou ženy mluví o tom, že je manželé týrali všemi druhy násilí, a často právě ve spojitosti s alkoholismem.

Otázkou ale je, co se v pozadí alkoholismu skrývá. Při hlubším studování výpovědí žen jsem objevila velmi obdobné životní události, které z hlediska nastavených norem ve společnosti nejsou žádané. Těmi událostmi jsou ztráta zaměstnání manžela, tíživá finanční situace, nebo naopak udržování dominantního statusu muže, kdy žena je finančně naprosto odkázána na příjmy partnera a muž má nad ní absolutní kontrolu. Zmínka o alkoholu se objevila téměř u poloviny výpovědí a pouze u jednoho případu se nejednalo o alkoholismus z důvodu finanční krize. Potvrdila se proto má domněnka, že alkoholismem muži často řeší svou nebo rodinnou finanční situaci. Toto však ženy nepovažují za důležité. Respektive nevidí za alkoholismem tu pravou příčinu vzniku násilného chování. Dle jejich výpovědí jsou muži v opilosti agresivní, a proto ženy bijí. Ve stavu střízlivosti se ale za své činy omlouvají a tudíž je jasné, že ženy alkoholu přisuzují vinu a nehledají proto faktory jiné. Zde uvedu příklad z výpovědi Mariky.

„Kromě toho, že manžel žárlil, také rád pil tvrdý alkohol. Něco se mu nelíbilo, zfackoval mě. Pil a nadával.“

Marika se zmiňuje o tom, že důvodem násilí bylo to, že hodně žárlil a pil. Mezi řečí se však zmíní o tom, že jí manžel nedovolil nikde pracovat, a tak mu alespoň pomáhala v jeho dílně. To už samo o sobě vypovídá, že nedisponovala finančními prostředky.

Z kvantitativního výzkumu od Pikákové (2004) víme, že v souvislosti s agresí partnera se objevila silná pozitivní spojitost s konzumací alkoholu, avšak oproti četnosti výskytu agrese u rodin s nízkými příjmy to není tak významný faktor. V tomto výzkumu jsou nejvíce zastoupeny odpovědi žen, kdy uvádějí, že partner alkohol pije pouze výjimečně, nebo několikrát do roka. Avšak v souvislosti s četností výskytu fyzických útoků na partnerku je nejvíce odpovědí u užívání alkoholu několikrát do měsíce a více [Pikáková 2004: 90].

Je třeba si ale uvědomit to, že alkohol může sloužit jako pomocný prostředek s vypořádáním se se stresující zkušeností v intimním vztahu, protože u násilí mimo partnerský vztah se souvislost s násilím a alkoholismem nijak neprojevila.

3.3.5 Vlastnosti manželů, násilníků

Jak už bylo zmíněno v teoretické části, muži, kteří praktikovali násilí na svých ženách, neměli žádné psychické poruchy. To dokazuje i kvantitativní výzkum, kdy ženy na otázku, zda jejich manžel někdy navštívil profesionální terapeutické služby (psychologa či jiné), odpovědělo ano pouze 8 % dotázaných žen [Pikálková 2004: 75]. Ve výpovědích, které mám k dispozici, se ani u jednoho případu nejednalo o osobu vyšinutou, nebo jinak psychicky nemocnou. Vždy násilí vzniklo z nějakého důvodu, většinou však z důvodu finanční tísně nebo jiné stresové situace v rodině. Dalším krokem zkoumání vlastností násilníků bylo porovnání jejich popisů svými ženami ve výpovědích. Snažila jsem se i zde nalézt určité společné rysy ve vyjadřování se o mužích, kteří ženám způsobili doživotní trauma. Po detailnějším zkoumání výpovědí jsem zjistila, že se ženy o svých většinou již minulých partnerech nevyjadřují pouze záporně. Nalezla jsem ve výpovědích mnoho kladných zmínek, což mne velmi překvapilo. Domnívala jsem se, že ženy, které prošly touto traumatickou zkušeností, jsou poznamenány natolik, že o svých mužích budou mluvit jen špatně. Předpokládala jsem, že budou pociťovat ke svým bývalým partnerům zášť, a možná dokonce i ke všem ostatním mužům. Ony však mluví i o jeho kladných vlastnostech, uvádí například starostlivost nebo dobré chování k dětem. Ve filmovém dokumentu u paní Marcely dokonce byl zřejmý úsměv, když o svém partnerovi mluvila. U většiny případů se opakují zmínky o tom, že zpočátku partner působil velmi mile, charismaticky, nebo z něj vyzařovalo něco, co ženu velmi přitahovalo.

Dále uvádějí, že manželství bylo prvních několik let šťastné, a že by nečekaly, že ten, koho už leta znají, by jim mohl někdy takhle ublížit. V souvislosti se zkoumáním násilnických partnerů mne ve výpovědích dále zajímalo to, zda si s odstupem času nyní žena neuvědomuje určité náznaky násilnického chování již v době seznamování nebo prvních dnech společného soužití. Zda nehrála roli násilná povaha například z důvodu výskytu násilí v jeho rodině, nebo v jeho okolí, anebo se opravdu jeho chování změnilo až v průběhu manželství. Pouze u dvou případů se žena zmiňuje o zpětném zamyšlení nad tím, zda pociťovala už na začátku vztahu varovné signály. První případ je u paní Dagmar, kdy se zmiňuje o tom, že při opilosti slovně napadl její rodiče na svatební hostině. Alkohol ovlivňuje chování člověka, proto dle mého názoru v tomto případě nešlo o projev násilnické povahy, ale spíše o chvilkovou nerozvážnost. Druhý případ je paní Ivana, která se už zmiňuje o vážnějších projevech násilí. Její manžel pocházel z rodiny, kde násilí nebylo neznámým pojmem. Jeho otec také bil jeho matku, proto mohl být i jeho syn ovlivněn právě touto zkušeností a mohl být k násilí vychován. Ivana mluví také o tom, že manžel mlátil i svou bývalou ženu, což prý manžel nikdy nepřiznal. V tomto případě již shledávám jeho povahu za násilnickou, avšak ovlivněnou výchovou a zkušeností z dětství. Na tomto příkladu je opět vidět uplatnění mocenského postavení ve společnosti mužů vůči ženám, a že socializace v rodině má vliv na povahové vlastnosti jedince. To dokazuje opět kvantitativní výzkum Pikáلكové, kdy se ukázal jako velmi důležitý faktor výskyt násilí v rodině partnera v dětství. Ať už se jedná o formu násilí otce vůči matce, nebo násilí otce vůči jemu samému. Avšak významnější statistiky se ukázaly v uvedeném prvním případě [Pikáلكová 2004: 102].

Toto téma mi přišlo velmi zajímavé, proto jsem se na rodiny obou partnerů zaměřila při čtení výpovědí ještě podrobněji.

3.3.6 Ovlivnění chování obou partnerů jejich rodinami

Muži, kteří byli podle odpovědí dotázaných v dětství svědky násilného chování otce vůči matce, užili v dospělosti více než třiapůlkrát častěji násilí nebo agresi vůči své partnerce. To uvedlo 55 % žen oproti 15 % žen, které uvedly, že takovou zkušenost partner neměl. Výše uvedené skutečnosti vykazují patrný vliv rodinné historie a zkušeností z dětství na výskyt a vznik agresivních forem chování vůči manželce/partnerce. Muži, kteří v dětství zažívali násilí ze strany otce, nebo ti, kteří byli svědky násilných projevů chování otce vůči matce, v dospělosti s vyšší pravděpodobností užívali stejných agresivních vzorců chování. Můžeme zde tedy mluvit o patrném mezigeneračním přenosu vzorců chování [Pikálková 2004: 102]. V souvislosti s tímto problémem mne začala zajímat i druhá strana. Zkoumala jsem, zda jsou ženy, které v dětství byly svědky násilí ze strany otce vůči matce, či otce vůči nim, ovlivněné touto zkušeností a mohou jinak vnímat například hranici násilí nebo chápání její současné situace. Předpokládala jsem, že žena s bezproblémovým dětstvím v milující rodině jinak vnímá zkušenost s násilím než žena, která zažila určitou podobu násilí i v mládí. Toto téma se objevilo pouze u dvou výpovědí. Ivana mluví o své matce, která byla chladná, a každému něco vyčítala. Zmiňuje se o tom, že s ní matka dlouho nemluvila, a to je možná důvod, proč si našla partnera o 17 let staršího, který měl sklon k násilí už v minulosti. Ivana se možná chtěla rychle odstěhovat od svých rodičů, a proto nebyla příliš vybíravá. Na druhou stranu mluví o tom, že první chvíle manželství byly hezké a že násilí přišlo až v okamžiku ztráty zaměstnání partnera kvůli žárlivosti na její plat.

Je zajímavé, že výzkum prokázal i u těchto případů zvýšené riziko výskytu násilí v dospělosti u ženy, která zažila v dětství formu násilí. Je možné, že si ženy vyhledávají typ partnera podobný svému otci. Jsou zvyklé na režim podřízenosti mužskému pohlaví, a proto vyhledávají partnery s vůdcovskými rysy. Jisté ale je, že socioekonomický status a finanční situace v rodině hrají velmi významnou roli při vzniku násilí ze strany partnera ke své ženě, jak jsme si mohli dokázat výše, četností a variabilitou případů.

Ve výpovědích se velmi často ze své životní situace obviňují samy ženy. Tato skutečnost je pochopitelná, protože jim partner vinu neustále předkládá. Ženy se snaží proto uzpůsobit své chování, ale většinou se násilné útoky ještě více stupňují. Ženy se se svou situací buď zcela smíří a podřídí, nebo se snaží se svým problémem někomu svěřit. V následující kapitole si přiblížíme tato témata blíže, a ukážeme si, že pokud se nedostaví ženě dostatečná pomoc, když o ni žádá, snadno přijme názor, že si za vše může sama.

3.3.7 Vlastní zavinění a okolní reakce

Jak jsem předpokládala, ve výpovědích se velmi často objevil také názor, že se ze své situace žena obviňuje sama. V teoretické části jsme si přiblížili syndrom týraných žen a naučenou bezmocnost, kdy se žena absolutně smíří se svou situací a snaží se vykonávat všechno podle představ svého manžela ze strachu, že bude potrestána. Ženy začínají věřit všem urážkám a vyjadřováním neschopnosti a méněcennosti a snaží se být "lepšími" manželkami. Ve výpovědích jsem našla mnohokrát vyjádření typu:

Ta chyba je třeba ve mně. Třeba to opravdu přitahuju já, třeba to dělám špatně... Já jsem mu dala první facku, on mě může teďko bít, že mi to pouze jenom vrátí. Cítila jsem se něčím vinna.

Co ale znamená být lepší manželkou? Je to žena, která živí rodinu, nebo ta, která nepracuje vůbec? Podle výpovědí to není asi ani jedna z žen, když oba typy žen zažily násilí. Je velmi zajímavé, že vždy, když se ve výpovědích objevilo takovéto tvrzení, objevilo se tam ale také to, že se žena se svými problémy svěřila buď rodině, nebo policii, a nikdo z nich jí nepomohl. Nemyslí si tedy i lidé v okolí, že takováto žena nenaplnuje správně svou roli, a to roli manželky? Existují přeci stereotypy ve společnosti, které určují, jak se správná manželka má chovat. Jednou z takových představ je, že nesmí odmítat sexuální potřeby manžela a má mu vždy vyhovět. Jak ale žena, která zažívá bolest a strach, má toto naplnit? Z této skutečnosti soudím, že když se týrané ženě nedostávalo žádné pomoci z okolí, usoudila, že je opravdu něco špatně s ní samotnou. Toto přemýšlení je velkým problémem, jelikož manžel nad ní získává absolutní moc, a ona má dojem, že je to normální, a se svou situací se smíří. Útoky ze strany manžela se ale stále stupňují. Na okolní reakci jsem se proto detailně zaměřila, jelikož i z teoretické části víme, že stát není k problémům domácího násilí tak důsledný, jak by měl být. Ženy se o svém problému svěřují alespoň v počátečním stádiu útoků ze strany partnera. U většiny případů se nejprve svěřují svým blízkým, protože doufají v psychickou pomoc a získání odhodlání se svěřit i vyšším státním orgánům. Velmi mne překvapilo, že ani u jednoho z devíti případů, které mám k dispozici, okolí (tzn. sousedé, přátelé, rodina) nijak poškozeným nepomohlo. V takovéto situaci ženy velmi potřebují psychickou podporu už z toho důvodu, že se odhodlaly vůbec o své situaci mluvit a problém začít řešit, jelikož pomoc od blízkých je dle mého názoru ta nejdůležitější pro vnímání celé situace.

Uvedu zde případ Evy, kdy žádala o pomoc oba své rodiče a vyhledala pomoc sousedů.

Rodiče : *„Jakýho sis ho vzala, takovýho ho máš, já to nechci řešit.“*
 Sousedé: *„Vždyť on tě má rád. Vždyť je to všechno z lásky.“*

Pokud lidé, od kterých žádáte pomoc, takto reagují na Váš problém, je zřejmé, že žena vzdá jakoukoliv další snahu o pomoc blízkých. Se svou situací se smíří s domněním, že jí manžel opravdu miluje a že je to normální. Některé ženy se již o další pomoc nepokouší, některé problém nahlásí na policii. I zde jsem narazila na znepokojující popis reakcí, které ženu dle mého názoru pouze utvrzují v tom, že její situace není téměř řešitelná. Zde uvedu několik příkladů reakcí ze strany policie:

„A neprovokovala jste manžela? Přes noc se usmíříte, chcete opravdu podat trestní oznámení ?... No, je to těžké se rozhodnout, to ví jen Bůh, co se tehdy stalo, vždyť bývalý manžel byl policista, on vám už nic neudělá... Na policii udělali záznam o celé události, ale rovněž mi řekli, že mi jinak nemohou pomoci...Mladí policisté mi stále dávali najevo, že na "tohle" nemají čas, a ať si pospíším.“

Po takovéto zkušenosti z reakcí okolí ženy dávají ve výpovědích najevo naprostou bezmoc.

Posledním tématem bylo pro mne konečné vypořádání se s problémem a současný život poškozených žen. Jak situaci zvládly a kdo jim pomohl se začlenit do normálního života. Pro ženu s dětmi musí být situace velmi obtížná, jelikož její finanční situace po odchodu od manžela s jeho příjmy není příliš dobrá. Ženy většinou žijí se svými dětmi v azylových domech bez zaměstnání. Ženy ve výpovědích uvádějí, že jim po rozvodu manžel nedává žádné peníze na výživné dítěte, a tak jsou živы pouze ze státních příspěvků.

3.3.8 Život po zkušenosti s násilím

O současném životě a vypořádání se se situací mluvily ženy ve výpovědích buď samy, nebo se v závěru příběhů zmínila organizace ROSA. V případě dokumentárního filmu byla zmínka od producentů filmu, kdy zjišťovali současný život žen po natáčení. Téměř všechny ženy skončily v azylovém domě, protože to nevzdaly, a kontaktovaly centrum pro týrané ženy. Jsem si však vědoma toho, že pracuji s daty, kde všechny ženy veřejně mluvily o své zkušenosti kvůli tomu, že se jim podařilo z domova uniknout. Je tedy jasné, že všechny ženy, které si domácím násilím prošly, zdaleka neměly to štěstí jako ženy, které analyzuji. Tato kapitola proto slouží pouze jako ukázka možného dobrého konce těch, které neváhaly vyhledat pomoc u takových organizací, jakou je například ROSA. Některé ženy jsou už šťastně rozvedené, některé stále čekají na rozvod díky dlouhým soudním procesům. Všechny ženy však nemají dostatek finančních prostředků a zmiňují se o tom, že jim muži žádné peníze na děti nepošílají. Mnohé ženy jsou stále bez práce a ty, které pracují, si vydělávají velmi málo. To je nejspíš důvod, proč mnohé ženy násilí tak dlouho snášejí. Jsou si vědomy toho, že pokud manžela opustí, nebudou mít téměř žádné peníze a budou žít v nouzi. Ženy ve výpovědi mluví o tom, že nelitují odchodu z manželství, a svůj nový život si "užívají". Konečně mohou žít svobodně a bez strachu z jakéhokoliv napadení, i když si nemohou dovolit žít v přepychu. Pouze jedna z analyzovaných žen svou současnou situaci neunesla a spáchala sebevraždu.

4 ZÁVĚR

Tato práce je prací empirickou. Zahrnuje jak práci s odbornou literaturou, tedy část teoretickou, tak část výzkumnou, kde jsem analyzovala výpovědi žen, které byly oběťmi domácího násilí, a dobrovolně vyhledaly pomoc.

V teoretické části jsme se dozvěděli, že již proběhlo několik výzkumů týkajících se domácího násilí. Podle výzkumu „National Violence Against Women Survey“, celých 56% dotázaných žen zažilo domácí násilí ze strany svého partnera [Pikálková 2004:34]. Žen, které byly, nebo stále jsou oběťmi domácího násilí je mnoho, a proto jsem svou práci chtěla nalézt stratifikační rozměr, který se napříč různými případy nachází. Žijeme ve společnosti, která je genderově podmíněná, a platí v ní určité normy. Muži zastávají pozici ochránce a vůdce, ženy jsou spíše na pozici pečovatelské. Tato nerovnost se ale promítá i ve vztazích. Podle analýzy výpovědí žen, které jsem měla k dispozici, jsem zjistila, že muži si své mocenské postavení ve vztahu násilím upevňují. Objevovala jsem napříč výpověďmi různá témata, avšak všechny mne vedly k závěru, že násilí není záležitost duševně nemocných lidí, ale vzniká napříč společností kvůli sociálním faktorům.

Těmi faktory jsou nejčastěji ztráta zaměstnání manžela, kdy se svou prací ztrácí i roli živitele rodiny, a tak si svou dominantní pozici udržuje kontrolou nad svou ženou. Dalším faktorem je ztráta zaměstnání, nebo dlouhodobá nezaměstnanost ženy, kdy naopak manžel vyčítá ženě, že se musí o vše starat on sám. Vyjadřuje se pak o neschopnosti a podřadnosti své ženy. V některých případech se ale objevila i taková skutečnost, že manželé nechtěli, aby jejich manželka vydělávala nějaké peníze. Žádali tak naprostou odevzdanost a závislost svých žen, a to jim již zmíněné postavení také upevňovalo. Ženy si však neuvědomují, že kvůli těmto faktorům prožily násilnou zkušenost, která je bude provázet celý život. Vinu nejčastěji svalují na alkohol, dědičnost násilného chování po rodičích nebo na sebe samu. Neuspokojivý je také fakt, že se ženy domáhají pomoci ať už rodiny nebo přímo k tomu určených institucí, ale nedostává se jim pomoc téměř žádná. To pouze přispívá k tomu, že žena věří, že její situace je neřešitelná a že ona sama dělá něco špatně.

Domácí násilí je intimním tématem, které leží na okraji společnosti. Tato práce sloužila k prozkoumání problému do hloubky a k nalezení dosud neodkrytých zjištění. Stratifikační rozměr domácího násilí existuje a socioekonomický status spolu s finanční situací v rodině mají zásadní vliv na vznik domácího násilí.

Toto téma je velmi přínosné pro sociologii, jelikož téma domácího násilí není ještě zcela probádané. Zkoumáním problému do hloubky můžeme nalézt ještě několik rozměrů, které dodají jiný pohled na tento fenomén. Velmi zajímavé by bylo probádání problému pomocí případové studie a jednotlivé případy zkoumat s použitím několika dalších sociologických teorií. Zajímavým tématem by pak třeba bylo, jak se stratifikační rozměr promítá na dětské oběti, respektive proč a jak trpí tyto oběti při upevňování mocenského postavení mezi partnery (rodiči) při domácím násilí.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Agnew, Robert. 2008. „Strain theory“ pp. 904-906 in V. Parrillo (ed.). *Encyclopedia of social problems. Thousand Oaks: SAGE Publications.*

Čírtková, Ludmila. 2009. „Oběti domácího násilí.“ *Help 24 psychologie, duševní zdraví* [online] 2009 (1) [cit. 10. 03. 2014]. Dostupné z: http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili.

Dutton, Donald, Tonia Nicholls. 2005. „The gender paradigm in domestic violence research and theory: Part 1—The conflict of theory and data.“ *Elsevier* [online] 2005 (35) [cit. 8. 04. 2014]. Dostupné z: <http://www.amen.ie/reports/28004.pdf>.

Engels, Bedřich. 1949. *Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu.* Praha: Svoboda.

European Commission. 2010. „Domestic violence against women.“ *Eurobarometr*, Vol. 344, No. 73,2: 1-222.

Gelles, R. J. 1998. „Family Violence.“ *The Handbook of Crime and Punishment*, ed. by M. Tonry. New York: Oxford University Press.

Hauser, Robert, Deborah Carr. 1994. *Measuring Poverty and Socioeconomic Status in Studies of Health and Well-being*. Center for Demography and Ecology Working Paper 94-24. Madison: University of Wisconsin. Dostupné na: <http://www.ssc.wisc.edu/cde/cdewp/94-24.pdf>

Hauser, Robert, John Robert Warren. 1997. „Socioeconomic Indexes for Occupations: a Review, Update, and Critique.“ Pp. 177–298 in Adrian E. Raftery (ed.). *Sociological Methodology 1997*. Cambridge: Basil Blackwell.

Hawke, Angela. 2000. *Domestic violence against women and girl*. Florence: Unicef.

Hearn, Jeff. 2014. „, Proč je domácí násilí klíčovým tématem pro sociologii a sociální teorii: Napětí, paradoxy a důsledky.“ *Gender, rovné příležitosti a výzkum*, Vol. 15, No. 1: 16-28.

Helus, Zdeněk. 1964. „, K základním problémům sociálního učení.“ *Pedagogika*, časopis pro vědy o vzdělávání a výchově, Vol. 14, No. 5: 566-581.

Hronová, Martina, Marie Vavroňová. 2009. *Domácí násilí – Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2008*. Praha: o.s. ROSA.

Huňková, Markéta a kol. 2004. *ABC Feminismus*. Brno: Nesehnutí.

Johnson, P. Michael. 1995. „Patriarchal Terrorism and Common Couple Violence: Two Forms of Violence Against Women.“ *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 57, No. 2: 283–294.

Kohoutek, Rudolf, Jiří Sedlák. 2008. „Sociální formy domácího násilí.“ *Psychologické dny: Já & my a oni* [online] 2008 (5) [cit. 29. 09. 2014]. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2008/pdf/kohoutek-sedlak.pdf>.

Kreidl, Martin, Lucie Hošková. 2008. „Strategie měření socioekonomického statusu a zdraví v sociologických publikacích.“ *Data a výzkum*, Vol. 2, No. 2: 131-154.

Marhánková, Jaroslava. 2006. „Domácí násilí – výpovědi žen žijících v azylovém domě.“ *Sociologický časopis*, Vol. 7, No. 2: 46-51.

Matoušková, Ingrid. 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada Publishing.

Pikálková, Simona. 2004. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav akademie věd České republiky.

Strauss, Anselm, Juliet Corbinová. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu – Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert.

6 RESUMÉ

Domestic violence is a very intimate topic that lies beyond reach of general public. In my bachelor thesis, I explore this phenomenon as a sociological problem. Previous studies show that the violence risk from partner is the most severe for unemployed women as well as for those with former experience with their own or partner's unemployment and, in general, for women from low-income households. I performed a qualitative topical research on testimonies of women obtained from a publication by organization ROSA – I survived and documentary of Czech Television – All out of love.

Domestic violence is closely connected with husband's position of power in family; the violent behavior serves as a proof of his dominant position and, thus, fulfillment of social norm in society. Unemployed man hardly puts up with his inability to financially secure his family, so he demonstrates his importance and position of power establishing authoritativeness at least through violence. Conversely, unemployed woman is fully reliant and dependent on husband's income and as such, she reflects his dominance and her subordination. Testimonial analysis of abused women showed me that they are not aware of this structural level

that I can recognize by my sociological insight. These women point out other influences like alcohol, aggressive character, socialization in childhood or they blame themselves. They took this view since they do not face their problem with distance and others confirm their opinion. According to their testimonies, they shared the problem with several institutions, however, the response was that this is normal and there are no possible steps to be taken. Subsequently, the woman admits her fault and sees the reasons for her violence experience distorted.

This topic makes a great contribution to sociology, since the issue of domestic violence was not thoroughly explored yet. In-depth investigation of this problem might still discover new dimensions that would bring a new view of this phenomenon.